

«Desta imos presos».

A miña relación con Carlos López-García

MARGARITA VISO SOTO

Falar das relacións entre as persoas non é para min unha cuestión sinxela. A relación humana é para ser vivida máis que para ser contada ou analizada. Psicólogos ou historiadores teñen interés profesional nas relacións humanas, pero eu non son nin unha cousa nin a outra. Comprendo, non obstante o interés que eses profesionais teñen sobre as relacións humanas e, neste caso concreto, comprendo que é importante a miña testemuña polo interés que poda ter para a historia da música de Galicia. Por eso accedín a participar aquí e falar da miña relación con Carlos López García-Picos, xa que pode contribuir a dar información sobre a súa figura.

Como vou falar en primeira persoa, chamaréille Carlos, que era como o trataba eu.

Carlos, si se quer definir nunha sola palabra, era un encanto.

Tiña aquela fala doce cun certo acento arxentino, un sorriso amplo, frecuente, xeneroso e optimista que a chispa dos seus ollos azuis contribuían a iluminar.

De mediana estatura, magro, de movementos áxiles, foi sempre un home novo, xoven co cabelo branco. Aínda recordo, no seu derradeiro estreno ca Sinfónica, a forma na que baixou –e logo subíu– as escaleiras ata o escenario para saudar: «al trote ligero», e tiña máis de 80 anos.

Dito brevemente, a súa persoa irradiaba vitalidade e optimismo (fig. 1).

Cando chegou de volta da Arxentina, a prensa fíxose eco da noticia, porque en Betanzos os seus amigos ocupáranse diso. Eu conocino, se non me lembro mal, no bar de Maíno que era un dos amigos que lle fixeran a campaña de recibimento.

Non obstante, antes de vir vivir a Betanzos definitivamente, residíu na casa dunha irmá no barrio dos Castros da Coruña.

Fig. 1.- O seu sorriso.

* **Margarita Viso Soto** realizou os seus estudos no *Conservatorio Profesional de Música y Declamación* de A Coruña: de piano con Jeannette Romero, de harmonía e contrapunto con Rogelio Groba. Amplia coñecimentos con Mª Luisa Nache (canto), José Ferrer (trompa), Carlos López García Picos (composición), Eva Alcázar, Edith Picht-Axenfeld e Noemí Novara (piano). Desenvolveu labor como compositora, pianista acompañante, musicóloga e editora de música. Como musicóloga ten investigado principalmente sobre compositores galegos, destacando o seu traballo sobre a figura de Marcial del Adalid. Creou a editorial VISO adicada á publicación de música de autores galegos.

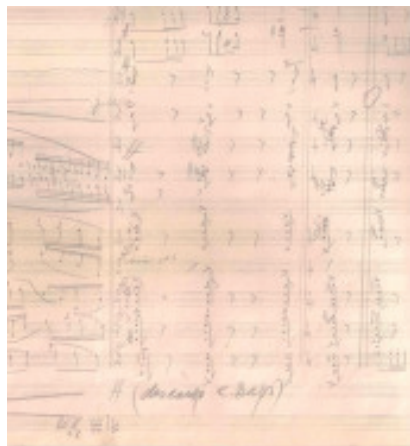

Fig. 2.- Partitura.

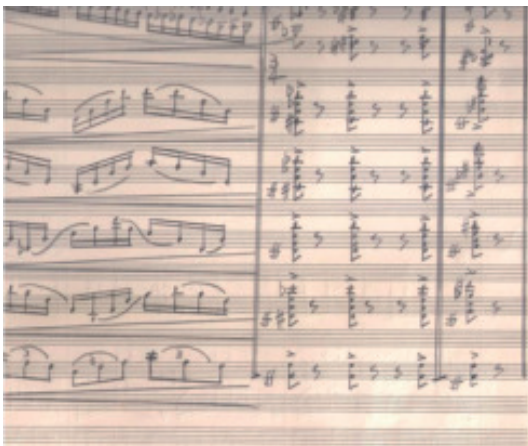

Fig. 2b.- Partitura correxida.

Frecuentei muito a Carlos nesta época (aproximadamente os anos 83-84-85) que foi precisamente cando lle pedín que me dera clase de composición.

A nosa xeneración tivera unha experiencia verdaderamente traumática con Rogelio Groba e acababa de rachar con él. De xeito que Carlos apareceu no momento xusto en que nós andabamos necesitados dun mestre que nos guiara nos nosos estudos.

Rematados con Rogelio Groba os estudos de Harmonía, Contrapunto e Fuga (xa digo que o final foi traumático), eu buscaba un Mestre que me aconsellara en materia de orquestración e composición en xeral.

Escribín unha obra para orquestra, á que posteriormente titulei «Tiento» polo seu carácter de «primeiro intento» baixo a súa supervisión. Nas ilustracións pódese ver un detalle das súas correccións. Na parte das cordas él aconselloume «descargar» a textura dos contrabaixos. Na primeira ilustración o escrito por mín ca anotación da súa man, e na segunda ilustración a mesma pasaxe escrita por él (figs. 2, 2b).

Todos os que compuñamos o grupo de ex-alumnos do Conservatorio estabamos afeitos a un ensino que, por ser oficial, tiña unha sistemática e un método progresivo, aínda que Groba era moi particular na súa forma de ensinar. Con él se aprendía non tanto polo seu nulo esforzo en seguir un método, como porque os alumnos tiñamos moita fame de saber e collíamos ao voo ideas, flashes, etc., que él deixaba caer no medio das súas longas clases. Doutra banda estabamos afeitos a traballar cun profesor investido dunha autoridade absoluta en todos os ámbitos.

Pasar a estudar con Carlos despois de saír de Groba foi un choque total. Carlos era un amigo, carecía absolutamente, porque sempre escapou diso, da aura escolástica e autoritaria na que nos criamos. Seguramente foi por iso que houbo moita xente que non acudiu a él na busca dun bo consello en materia de composición. Penso que moitos dos meus compañeiros buscaban dun mestre que tivese un posto social de recoñecemento (profesor dun conservatorio, autoridade musical dalgunha entidade oficial, director dalgunha banda, etc.) que o ubicase «oficialmente» como mestre.

Pero Carlos non era nada diso, nin nunca o buscou. Nese sentido era un fóra do sistema. Deste xeito algúns dos que, nun primeiro momento, puideron ter algún interese no

seu trato, enseguida perderon ese interés ao ver que Carlos non paseaba en limusina nin representaba ningún papel de portador da reserva espiritual.

Esto último non era certo, Carlos tiña clarísimo o que quería facer e, en máis dunha ocasión o dixo, aínda que penso que non foi escoitado. Nunha entrevista que eu lle fixera para o Boletín da AGC que financiaba Javier Etcheverría, volveuno repetir: «Cando marchei de Buenos Aires, o presidente da Asociación de Jóvenes Compositores encomendoume que creara aquí unha asociación». E tamén citaba sempre a Castelao: «Castelao acudía moito a escoitar o coro «Os rumorosos» e nunha ocasión, poucos días antes de morrer, díxome: «Neniño: estudia, estudia, que temos que facer unha Galiza grande; e falade galego, que non é falar mal, é falar diferente».

Estes dous encargos que Carlos recibíu dos seus devanceiros, él os aglutinou na idea de crear a Asociación Galega de Compositores e, dese modo, dar impulso á creación musical en Galicia. Non obstante, o nacemento da Asociación Galega de Compositores veu precedido do preceptivo «embarazo» que tratarei de resumir aquí.

Nestes anos que van do 83 ao 87, os que fomos alumnos de Groba vivíamos nunha diáspora involuntaria. Todos marcháramos do Conservatorio pola forza e cada ún trataba de ir orientando a súa vida musical como podía. Entre nós non se perdeu a relación e, a chegada de Carlos axudou a aglutinarnos de novo. Eramos moi novos e tiñamos moita fame de música, de facer concertos e de dar a coñecer as obras que xa íamos escribindo. Carlos animábanos continuamente.

Orgánizáronse, en colaboración con institucións xa existentes coma Agrupación Cultural «O Facho», o semanario «A Nosa Terra», e a financiación de Caixa Galicia, os concellos de A Coruña e Betanzos e a Diputación de A Coruña, varios concertos que é necesario nomear porque neles tiveron lugar os estrenos das nosas primeiras obras, e son anteriores ao nacemento da AGC.

O primeiro foi o do «Quinteto de Viento de A Coruña», o 29 de maio de 1985, na igrexa de Santo Domingo de Betanzos, con obras de Carlos López García-Picos (*Scherzo, Preludio y fuga, Preludio y Tema con variaciones*) e tamén o primeiro estreno de Juan Durán (*Hiperión*), sendo financiado polo concello de Betanzos.

O segundo concerto foi o celebrado 7 de decembro de 1985 no Hotel Finisterre de A Coruña, organizado polo semanario «A Nosa Terra» en homenaxe a Luís Seoane con obras de Manuel Balboa (*Ausente cronoloxía*), Paulino Pereiro (*De tanto debagar en luz irreal*) e Juan Durán (*Hiperión*).

Con motivo do Ano Internacional da Música, o Concello de A Coruña organizara tamén en 1985, o «I Ciclo de Jóvenes Interpretes y Compositores Coruñeses» que comprendía oito concertos celebrados no Salón de Actos da Delegación de Cultura de A Coruña, situada daquela na Praza de Pontevedra de dita cidade. Estes concertos tiveron

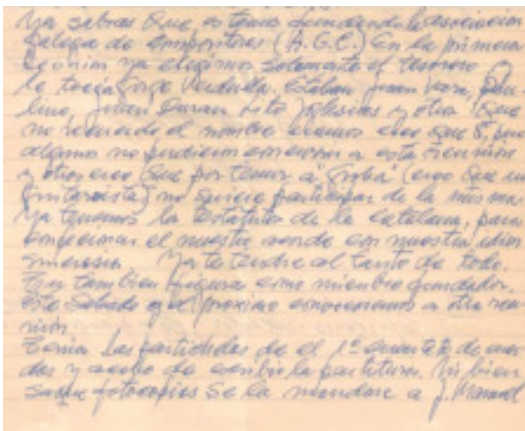

Fig. 3.- Carta.

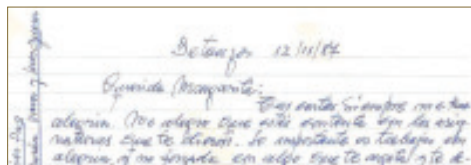

Fig. 4.- Detalle de carta.

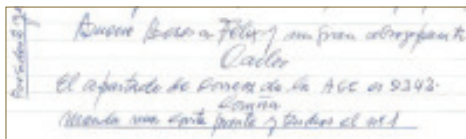

Fig. 4b.- Detalle de carta.

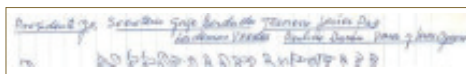

Fig. 4c.- Detalle de carta.

lugar durante os meses de novembro e decembro de 1985 e febreiro de 1986. Nestes concertos xunta a obras do repertorio e de compositores galegos do pasado, interpretáronse obras de Juan Durán (*Intermedios*), Paulino Pereiro (*Dúas pezas para fruta soa. O paxaro mecánico e Trio*), Manuel Mosquera (*Fotosíntese*) e Jorge Berdullas del Río (*Un tiempo en tres vivencias*).

Ao ano seguinte celebróuse o II Ciclo, continuación dese primeiro, nesta ocasión patrocinado polo Concello de A Coruña e Caixa Galicia. Desenvolveuse ao longo dos meses de outubro, novembro e decembro de 1986 e ,nel, estrenáronse obras de Jorge Berdullas (*Sugerencias a una estructura vacía*), Manuel Mosquera (*Plaint for García Lorca*), e Paulino Pereiro (*Sonata para flauta y guitarra*).

O último dos concertos previos ao nacemento da Asociación Galega de Compositores foi un recital que o pianista Jean Pierre Dupuy ofreceu o 18 de abril de 1986 no Pazo de Mariñán baixo o título «Oito compositores galegos». Estes oito compositores eran Juan Durán, Fernando Vázquez Arias, Margarita Viso, Xavier de Paz, Paulino Pereiro, Manuel Iglesias, Carlos López García-Picos e Manuel Balboa. Este recital que se realizou gracias ás xestión do poeta Miguel Anxo Fernán Vello foi organizado pola Agrupación Cultural «O Facho».

Teño que aclarar que eu non estiven en ningún destes concertos por razóns de forza maior, xa que precisamente en maio do 85 naceu o meu primeiro fillo e, pouco despois, eu marchei a traballar a Zaragoza. A pesar da miña ausencia física, a miña relación con este grupo resulta clara, especialmente con Carlos que era o aglutinante, xa que me incluíron no derrareiro desde concertos.

A idea de Carlos, como xa dixen antes, era a de crear unha Asociación de Compositores. Pola nosa banda tiñamos a referencia das dúas asociacións de compositores que existían naquel momento en España: a Asociación Catalana e a ACSE (Asociación de Compositores Sinfónicos Españóis) con sede en Madrid. Así que, con estas perspectivas e co ánimo que proporcionaron estes concertos, o grupo levou a cabo na miña ausencia, todas as xestións legais para dar de alta a Asociación Galega de Compositores.

Carlos estaba en contacto conmigo e mantíñame informada dos pasos que se ían dando. En abril de 87 o grupo estaba realizando as xestións para a creación da AGC. (Ilustración 3 carta 1 e ilustración 3b carta 1). En novembro dese ano a AGC xa estaba constituída legalmente e Carlos me escribe dándome a composición da xunta directiva e invitándome a darlle de alta, cousa que por suposto fixen. (figs. 4, 4b, 4c).

No ano 1987 pois, constitúese a AGC. Mantíñanse moitas reunións nas que el sempre, sempre estaba presente. Eran na Coruña e él, que xa vivía en Betanzos, desprazábase as reunións, ás veces en autobús, máis adiante traído ou levado por algún de nós. Hai que

Fig. 5.- Cuarteto nº 3.

Fig. 6.- Concerto AGC con Carlos López García-Picos.

decir que estas reunións non sempre eran fáciles, sobre todo ao principio. Nós eramos moi novos e xa se sabe: «xente nova e leña verde, todo é fume». A súa presenza, cando os ánimos se encendían era moi importante para reconducir a situación. O curioso, e eso era unha das características da súa forma de ser, era que aparentemente apenas interviña nas discusións, pero a súa presenza cohesionaba ao grupo e axudaba a que todo entre nós fora polo bó camiño.

A situación económica da AGC foi sempre precaria, de tal maneira que a «búsqueda e captura» de subvencións era case unha obsesión. Ademais, ningún de nós era experto en cuestións económicas e sempre tiñamos unha inquietante sensación de vivir case na ilegalidade. Así que cando se daba o paso de cobrar unha subvención e pagar aos músicos que interpretaban os concertos, os programas de man, etc., sempre había o temor de non facelo ben. Pero tirábamos para diante. «Desta imos presos» decía Carlos, e todos ríamos. Porque a frase tiña moito significado máis aló do económico. El, pola súa biografía, da que todos temos un certo coñecemento, tivo que fuxir en varias ocasións, e nós, criados no franquismo e cunha experiencia vital de total dictadura nos últimos anos do conservatorio tiñamos un medo no corpo que non é para contar. Así que o temor a que calquera pequena cousa non feita debidamente tivera consecuencias catastróficas, estaba sempre presente. Por eso a frase quedou acuñada entre nós.

Unha pregunta que eu ás veces me facía era: ¿Cómo nos vía Carlos a nós? ¿Qué imaxe dábamos diante de él? Pero él nunca expresou a súa opinión sobre nós. A min andábame na cabeza cómo él, cos seus anos e a súa experiencia, se xuntaba con esta pandilla de xente nova que non se sabía moi ben a onde irían a parar. E, para darme ánimos a min mesma, pensaba: Pois si se xunta a nós, él, que ten tanta experiencia en asociacións de compositores, etc., será por algo, non debe ver outra alternativa.

Carlos era unha persona moi afectuosa, para mín ten especial valor a dedicatoria que me fixo por aquela época dun dos seus cuartetos (fig. 5)

A partir da súa creación e ata hoxe, a AGC organizou ininterrompidamente moitos concertos agrupados por ciclos. Pouca documentación gráfica temos destes concertos.

Fig. 6b.- A autora con Carlos.

Fig. 7.- No seu pasamento.

No meu poder só teño unha foto sen máis valor que o testimonial, na que, flanqueados polos membros de cuarteto, estamos Carlos, Mosquera e máis eu. (Ilustración 6). Debe ser de principios dos anos 90. Algúns anos despois, cando Carlos era o presidente e eu a secretaria, viña visitalo ás veces porque sempre había algo que facer da AGC. De feito a AGC tivo o domicilio fiscal na casa del, porque nos saía máis barato no imposto de actividades económicas ter o domicilio fiscal en Betanzos que en Coruña. Él recibía correspondencia fiscal no seu domicilio e de seguido avisábame ou mandábame para atender o asunto que fose. E, naturalmente, sempre había o encontro do amigo (fig. 6b), mestre e compañeiro. Falábase da Asociación, de música, de cuestións persoais, dos afectos, etc.

A posta en marcha da AGC, e os 27 anos de vida de actividade ininterrompida que ten a día de hoxe, atestiguan que o traballo daqueles 7 fundadores foi algo transcendente. Hoxe a AGC conta con 38 socios compositores vivos, ademais de Carlos e Viaño falecidos dos que, según os nosos estatutos, a súa obra segue gozando dos mesmos dereitos dentro da AGC.

Os últimos anos de Carlos foron algo tristes porque él xa non estaba no pleno uso das súas facultades, non obstante seguía tendo aquel sorriso e aquel calor humano característico. Acórdome da última vez que o vin antes da caída que o levaría a residencia. Viñera lle facer unha visita a Betanzos, creo que era inverno pero facía sol. Estiven con él un rato e dimos un paseo a súa memoria xogáballe malas pasadas. Preguntábame como me chamaba porque non se acordaba naquel momento, e, ao pouco preguntábame que tal ían os meus fillos, chamádoos polos seus nomes. Sempre se acordaba dos nenos. Seguía a ter a axilidade física, o sorriso e o continente optimista de sempre.

Despois de ingresar na residencia visitéino varias veces. Nunha das primeiras leveille papel pautado porque alí non tiña e para que poidese seguir escribindo. Empecei a escribir algo (a fruta, a clave de sol, etc.) nos primeiros pentagramas e paseillo a él como para invitálo a empezar unha obra. Captou a miña idea, estivo un momento diante do papel co lápis na man e díxome: «Non podo».

Noutra ocasión, non sei de que lle estaría falando eu, miróume e, co seu sorriso díxome: «Heite levar a Buenos Aires». Fíxome alegrar a súa alegría e rínme con él.

Nas últimas visitas a comunicación era a máis elemental de xestos de cariño.

Carlos morreu o 23 de decembro de 2009. O acto cívico que acompañou as súas cinzas ao río foi precioso e unha mostra do respecto e cariño que todos lle profesamos (figs. 7, 7b, 7c, 7d). Non faltou a música interpretada pola banda de Betanzos dirixida por Raúl Galán, o discurso do presidente da AGC (Paulino Pereiro) e o violín de Vlashi, outro dos seus amigos; no momento de espallar as cinzas no río onde él se bañara de neno e aprendera a nadar.

O 27 de maio de 2012, coincidindo co XXV aniversario da AGC na Aula de Cultura de Betanzos celebrouse un dos concertos do XVII ciclo co que se lle rendía homenaxe a Carlos (fig. 8). En xusto tributo escribín para ocasión unha *Elexía En memoria de Carlos López García* (fig. 9).

A Asociación Galega de Compositores, que él contribuíu de forma decisiva a crear e manter, prosegue a súa rayectoria. Sempre o temos presente como non podía ser doutra maneira. E a súa famosa frase «desta imos presos» segue a ter vixencia. Unha das últimas veces que utilizamos a frase foi non hai moito. Creo recordar que foi no pagamento do XV ciclo, no 2010 ou 2011. Este ciclo era ambicioso xa que para un dos catro concertos contratáramos unha agrupación moi grande como era a Banda de Merza. Tiñamos, para financeiro, un convenio co Agadic por unha importante cantidade, pero se ve que non léramos con moito detalle as condicións de pagamento. O caso é que Paulino Pereiro e máis eu, naquel momento Presidente e Tesoureira, as dúas persoas con firma autorizada na conta bancaria da AGC, vímonos na situación de ter que pedir un préstamo avalado cas nosas vivendas, para poder afrontar o pagamento que nos permitiría, a posteriori, cobrar a subvención. O día que acudimos ao Banco a asinar o préstamo e, acto continuo, firmar non sei cantas transferencias, Paulino e máis eu mirábamonos e decíamos: «Desta si que imos presos», e botamos a rir. Afortunadamente poucos meses despois todo se arreglou conforme ao previsto e libramos, unha vez máis, do cárcere.

Figs. 7b,c,d.- Máis imaxes do seu pasamento.

Betanzos, 20-XI-2014

Fig. 8.- O 27 de maio de 2012, coincidindo co XXV aniversario da AGC na Aula de Cultura de Betanzos celebrouse un dos concertos do XVII ciclo co que se lle rendía homenaxe a Carlos.

Fig. 9.- Elexía En memoria de Carlos López García.

